

CERAMICA CULTURII COȚOFENI DIN VALEA OLTULUI SUPERIOR ȘI A RÂULUI NEGRU

În cercetarea culturilor preistorice un rol important îi revine studierii artefactelor ceramice, care, în stadiul actual al cercetărilor din România, conțin cele mai multe informații referitoare la unele culturi preistorice. În cadrul studierii unor situri arheologice, materialul ceramic este acela care ne indică încadrarea cronologică și atribuirea culturală a sitului. Tot pe baza ceramicii se fac și împărțirile culturilor în faze evolutive. Astfel este evidentă importanța studierii ceramicii pentru epocile preistorice.

Deși se cunosc 40 de puncte cu descoperiri atribuite culturii Coțofeni din valea Oltului Superior și a Râului Negru (harta 1), nu a existat până în prezent nici un studiu axat pe această problemă. În lucrarea de față am propus o prezentare a studierii ceramicii Coțofeni, care din punct de vedere cronologic a fost încadrat în prima fază evolutivă a culturii. Din lipsa unor săpături sistematice cu obiectiv pe această epocă, și lipsa unor situri multistratificate ale acestei culturi în zona amintită, ne-a rămas doar metoda tipologică și comparativă.

Ceramica culturii Coțofeni nu a constituit subiectul unor studii sistematice în ceea ce privește caracteristicile fizico-chimice, care să ne permită unele concluzii semnificative asupra compoziției pastei argiloase, a modului de confecționare, natura degresanților utilizați sau temperatura de ardere. Așadar suntem nevoiți să ne mărginim doar la constatările generale care se ivesc din observațiile vizuale ale suprafeței sau spărturilor vaselor, sperând ca cercetările ulterioare să se reflecte asupra acestor probleme a studierii materialului ceramic.

Pe baza observațiilor deci pot fi deosebite două mari categorii principale:

a.) ceramica fină și b.) ceramica grosieră sau de uz comun.

Ceramica fină este prezentată prin vase confecționate dintr-o pastă omogenă. Este folosită argila de bună calitate, iar ca degresant, nisipul. Modelarea acestor vase este mult mai atentă, datorită pastei omogene grosimea pereților este destul de uniformă, grosimea lor fiind mai redusă decât în cazul celeilalte grupe. În cadrul ceramicii fine putem observa o îngrijire mai atentă a suprafeței, atât celei exterioare cât și interioare. În multe cazuri suprafața este lustruită sau acoperită cu un slip. Pentru lustruire erau folosite cu precădere pietre de râu, iar de la Boarta și Călnic sunt semnate și "lustruitoare" din lut¹. Culoarea caracteristică acestei categorii este cenușiul, cu nuanțele deschise și închise, negrul, ne lipsind însă nici castaniul și gălbui-cărămiziu, dar în cantități mult mai reduse.

Ceramica grosieră se diferențiază de cealaltă categorie prin factura degresanților folosiți în pastă. De regulă se folosește nisip cu granulație mai mare, pietricele, ceramică pisată și uneori bucățele de calcar. Sunt semnate în cadrul culturii Coțofeni și cazuri când se folosesc ca degresant scoici pisate, dar acestea apar mai ales în apropierea Dunării. Datorită acestui factor tratamentul suprafeței este și ea diferită, ca și grosimea pereților. Netezirea superficială a vaselor de uz comun poate să aibă și o explicație practică, aderența fiind mai bună, era mai ușor de prins și manevrat recipientul. Culoarea dominantă a acestui tip se diferă și ea de cea a ceramicii fine, fiind caracteristice nuanțele de cărămiziu, brun-cărămiziu, iar cele de cenușiu sunt mai rare, dar nu lipsesc nici acelea.

¹ H. Ciugudean, *Eneoliticul final în Transilvania și Banat*, ed. Mirton, Timișoara, 2000, p. 22.

Prima tipologizare a formelor ceramice Coțofeni a fost realizată de P. Roman, cercetătorul precizând și distribuția geografică și cronologică a formelor, bazându-se în cazul sud-estului Transilvaniei pe descoperirile de la Reci-“Telek”; Lelicieni-“Locul oprit” și “Muntele cu piatră” și Zoltan (Etfaláu)². Materialul ceramic descoperit după publicarea monografiei însă s-a înmulțit. O a doua tipologizare a fost făcută de H. Ciugudean, care se referă însă numai la descoperirile din Banat și Transilvania. Aici cercetătorul se folosește de materialul publicat selectiv de Zs. Székely³ de la Turia-„Cimitirul romano-catolic”. Arheologul simplifică însă tipologia lui P. Roman, considerând nerelevantă o împărțire în subvariante ale unor tipuri, neavând semnificații cronologice sau regionale⁴. În prezenta lucrare este propusă o nouă tipologizare a formelor ceramice Coțofeni bazată pe posibila utilitate a unor forme de vase⁵.

I. Străchinile, reprezintă o formă frecvent întâlnită în cadrul culturii Coțofeni. Utilizarea lor poate fi presupusă ca recipiente de păstrare a hranei. În cadrul acestui tip poate fi separată două variante principale: IA străchinile tronconice și IB străchinile cu gura evazată. Prima variantă IA este caracterizată printr-o formă tronconică cu fund plat și buză rotunjită (pl. VII/4). Ca subvariantă IA₁ putem considera acele recipiente care au buza teșită, tehnica de realizare a acesteia fiind mai evaluată (pl. VII/2). Această variantă corespunde cu varianta Ia la P. Roman și la la H. Ciugudean.

Varianta IB este caracterizată prin corp rotunjit, gât cilindric, umăr mai mult sau mai puțin pronunțat și gura evazată (pl. II/16). Subvarianta IB₁ are caracteristicile variantei principale însă părțile componente ale formei sunt mai bine delimitate, diametrul maxim al corpului este mai spre fundul vasului, gâtul este înalt iar buza evazată (pl. II/10), caracteristici care ne indică o formă și tehnică mai evoluată ca principala variantă. Varianta IB corespunde cu Ic în tipologia lui P. Roman și Ib la Ciugudean.

II. Castroanele, sunt mai greu de diferențiat de tipul străchinilor, de care se separă prin adâncimea mai mare a recipientelor. Varianta IIA este aproape identică cu strachina IA, deosebindu-se de acela printr-o adâncime mai mare. În materialul prezent putem să deosebim o subvariantă a acestui tip, care are buza îngroșată spre interior, prezentând o tehnică mai avansată de confecționare (pl. VII/1). În celelalte tipologii corespunde tot variantei IIA. Varianta IIB are o formă asemănătoare cu tipul I.B însă se deosebește printr-un corp scund rotunjit la diametrul maxim, gât înalt cilindric și buza evazată (pl. II/14). În cazul nostru este prevăzut cu toartă aplicată pe buza vasului. Varianta corespunde cu tipul II.b – Ciugudean, nefiind regăsită în tipologia lui Roman.

Varianta IIC are corp cilindric, fund plat și buză ușor îngroșată spre exterior (pl. II/2). O analogie apropiată pentru această formă găsim în tipologia lui Roman varianta Ig.

III. Ceașca este un tip de vas, de regulă de mici dimensiuni, care servea la băut și era prevăzut cu o toartă, această formă nu întotdeauna poate fi clar separat de tipul cănilor, care serveau mai ales la scos, păstrat și turnat lichide și rareori pentru băut. Varianta IIIA este caracterizat printr-un corp emisferic, gât scund și buza ușor evazată (pl. III/8). În cadrul materialului studiat putem separa și două subvariante. Prima, IIIA₁, deosebindu-se

² P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976.

³ Székely Zs., *Perioada timpurie și începutul celei mijlocii a epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei*, București, 1997.

⁴ H. Ciugudean, *op.cit.*, 22–26.

⁵ Consider necesară o tipologizare din cauza că unele forme nu sunt prezente în nici o tipologizare a materialului, sau unele forme nu sunt deosebite iar ele reprezintă utilități diferite, cum ar fi de exemplu bolurile și străchinile.

de cea inițială printr-un gât mai înalt cilindric, buză teșită spre exterior iar deschizătura gurii este mai mică decât diametrul maxim al corpului (pl. I/7.8). A doua subvariantă, IIIA₂, are diametrul maxim a corpului mai aproape de fundul vasului, care este ușor pronunțat. Umărul nu poate fi delimitat, iar gâtul are o formă cilindrică, continuând în gura vasului ușor evazată și modelată oblic (pl. I/9). Corespondentul acestei variante îl găsim la Ciugudean – IIIb, ne fiind prezent în tipologia lui P. Roman.

Varianta IIIB este caracterizată printr-o formă tronconică, fund plat și buză rotunjită (pl. I/3). Forma nu este introdusă în nici una dintre tipologiile amintite, însă există o analogie asemănătoare de la Călnic⁶, dar dintr-o fază mai evoluată a culturii.

IV. Cănille sunt și ele o formă frecventă în cadrul culturii Coțofeni, diferențiindu-se de cești mai ales prin dimensiuni și mai puțin prin unele elemente morfologice.

Variante IVA are corpul bombat, fund drept, gât scurt și buză evazată din care pleacă o toartă ușor supraînălțată (pl. I/14). O subvariantă a acesteia constituie recipientul asemănător având însă un gât mai înalt cilindric care se continuă într-o buză dreaptă (pl. I/6.11). Pentru ambele sunt caracteristice mici proeminențe pe buză, care serveau ca un cioc de turnare, ceea ce ne indică încadrarea lor în tipul cănilor.

Varianta IVB are dimensiuni mai mari, un corp bombat gât înalt, buză evazată din care pornește toarta care nu este supraînălțată (pl. X/2).

Varianta IVC are un corp bombat fund plat, umărul pronunțat, diametrul gâtului fiind mult mai mică decât diametrul maxim al corpului, unde este amplasat și toarta vasului (pl. I/13).

V. Paharele cunosc un număr mare de variante în cadrul culturii Coțofeni, în materialul studiat însă putem deosebi doar două variante principale. Varianta VA are corpul aproape cilindric, ușor rotunjit spre partea inferioară, fundul profilat, plat (pl. X/3). Forme asemănătoare întâlnim la Roman tipul VIIa₂ și Ciugudean tipul VIId⁷.

Varianta VB are formă bitronconică, rotunjită la diametrul maxim, fund plat, buză evazată (pl. X/5). Prima subvariantă, VB₁, se deosebește prin gâtul cilindric, buză subțiată, ușor evazată și o ușoară profilare a fundului (pl. I/10). Cea de a doua subvariantă VB₂ reprezintă forma asemănătoare doar cu un gât înalt având deschizătura gurii mai mare decât diametrul maxim al corpului (pl. II/1). Ambele subvariante prezintă o tehnică de modelare mai avansată va tipul de bază. Forma poate fi regăsită în tipologiile anterioare.

VI. Bolurile de obicei sunt introduse în tipul străchinilor, însă prin utilitatea lor ei trebuie separați de străchini. Acest tip de recipiente serveau ca "farfurii", folosite pentru servirea mâncării, având caracteristica de a încăpea în palma omului. Prima variantă VIA are o formă bitronconică, limita între cele două jumătăți rotunjită gât scund, buză ușor evazată (pl. II/6). Subvarianta VIA₁ se deosebește de varianta inițială prin faptul că diametrul maxim este mai ridicat iar buza mai larg evazată (pl. II/4). Subvarianta VIA₂ are diametrul maxim amplasat mai spre fund, gâtul este mai înalt decât la varianta principală și gura este evazată (pl. II/5).

Varianta VIB are o formă tronconică, ușor curbată la partea superioară, buza fiind dreaptă (pl. I/2, II/3).

Acest tip nu apare separat în tipologiile culturii, formele fiind introduse în tipul străchinilor, însă consider necesară separarea lui pornind din utilitatea recipientelor. Tipul poate fi regăsită și în celelalte culturi ai epocii, continuându-se și în epoca bronzului.

⁶ V. Lazăr, *Așezările de înălțime cu terase ale culturii Coțofeni în Transilvania*, în *Marisia* 10, 1979, 27-38; H. Ciugudean, *op.cit.*, 2009, pl. 83/18.

⁷ P. Roman, *op.cit.*, p.129, pl.26/2; H. Ciugudean, *op.cit.*, p. 215, pl. 89/3.

VII. Vasele miniaturale suspendate sunt o formă sporadică în cadrul culturii Coțofeni întâlnindu-se până în prezent doar la Turia-„Cimitirul romano-catolic”. Varianta VIIA are corpul ușor bombat, fund plat, iar pe buza vasului ușor evazată sunt două proeminente diametral opuse, perforate (pl. I/5). Subvarianta VIIA₁ are corpul bombat, fund plat, umărul vasului se delimitează clar de gâtul cilindric, fapt ce presupune un procedeu mai evoluat de confecționare (pl. I/4). În opinia noastră, aceste recipiente erau folosite ca opaițe atârinate, utilitate ce pare fi sugerată și prin dimensiunile reduse ale lor.

VIII. Vasele de tip borcan au de regulă dimensiuni mai reduse ca oalele normale, au pereți ușor curbate și gura evazată (pl. II/9, VII/10). Subvarianta VIIIA₁ are o formă asemănătoare însă are un gât mai înalt, cilindric și gura mai puțin evazată (pl. II/8). Tipul se regăsește la Roman (XIIb) și Ciugudean (XIb₁).

IX. Oalele sunt o formă frecventă în cadrul culturii Coțofeni, însă datorită dimensiunilor mari rareori pot fi reconstituite forme complete. Se pot distinge două variante principale:

Varianta IXA are corpul bombat, gâtuit ușor spre buză (pl. II/13,15).

Varianta IXB are corpul bombat, gâtul înalt cilindric, buza evazată (pl. II/12, VII/6,12) sau teșită (subvariantă IB₁) (pl. II/7, VII/8).

X. Amfora are corp sferic, prevăzut cu 2 toți în zona diametrului maxim, gât înalt cilindric, cu baza ușor evazată (pl. I/12, III/4,7). Tipul corespunde variantei Vb la Roman și Va din tipologia lui Ciugudean.

XI. Vasele cu corp globular sunt atestate în toate fazele de evoluție ale culturii. În cadrul zonei cercetate însă am găsit doar un singur vas, întregibil doar parțial. Are o formă sferică cu gâtul înalt, buza în formă de pâlnie (pl. X/4). Acest tip nu este precizat în tipologia lui P. Roman regăsindu-se numai la Ciugudean (VIII).

XII. Vasele de provizii au buza evazată (pl. X/1). Prima subvariantă a XIIA₁ este caracterizată printr-un gât cilindric și buza ușor evazată (pl. IV/11, VII/3,5,7). cealaltă XIIA₂ având buza în formă de pâlnie (pl. VII/9,11).

XIII. Urcioarele sunt vase de mari dimensiuni cu corpul pântecos, gât cilindric, buza evazată de la care pleacă o toartă lată, care unește buza cu umărul vasului (pl. V/1). Forma corespunde tipului X la Roman și X la Ciugudean.

Tipuri	Tip I.		Tip II.			Tip III.		Tip IV.			Tip V.		Tip VI.		Tip VII.	Tip VIII.	Tip IX.		Tip X.	Tip XI.	Tip XII.	Tip XIII.
Variante	a	b	a	b	c	a	b	a	b	c	a	b	a	b	a	a	a	b	a	a	a	a
Roman 1976	Ia	Ic	IIa	-	Ig	-	-	-	-	-	VIIa2	VIIb	-	-	-	XIIb	-	-	Vb	-	-	Xa
												XVIIb										
Ciugudean 2000	Ia	Ib	IIa	IIb	-	IIIb	-	IVb	-	-	VIIc	VIIc	-	-	-	IXa1	VIIa	-	Va	VIIIb	-	X

Tabel 1. Tabel comparativ ale tipologiilor ceramice Coțofeni

Principalele tehnici de realizare a decorului întâlnite în cadrul culturii Coțofeni sunt: 1) prin adâncire; 2) în relief; 3) prin încrustație. În foarte multe cazuri decorul realizat prin adâncire (incizie sau impresiune) este doar o tehnică auxiliară pentru realizarea decorului încrustat. Datorită unei aderențe slabe a materiei folosite încrustația nu s-a păstrat doar în foarte puține cazuri, astfel incizia și impresiunea par a fi tehnici finale de ornamentare. În zona cercetată nu s-a descoperit material ornamentat cu tehnica încrustației

(probabil din cauza solurilor acidice, care atacă pasta calcaroasă). astfel voi prezenta doar primele două tehnici și motivele ornamentale care-i sunt specifice.

1. Ornamentarea realizată prin adâncire este reprezentată atât pe ceramica fină cât și pe ceramica grosieră, fiind realizată prin două procedee majore: a) incizia și b) impresiunea.

a) incizia este realizată cu un obiect ascuțit la vârf, sub forma unor linii înguste, șanțulețe adânci sau late. Principalele motive decorative realizate prin această tehnică sunt:

- forma „ramurilor de brad”, sunt șiruri de linii oblice dispuse alternativ în registre verticale (pl. I/6, 13-14; II/12; III/3, 8, 10; IV/1, 4, 8-11; V/1; VI/5, 7, 10, 14-15; VII/7, 11; VIII/14; IX/4, 6, 7, 11, 13, 17, 19-20). Acest motiv de decor este cel mai frecvent în cadrul ceramicii Coțofeni, apărând pe toate elementele morfologice ale materialului ceramic.

- forma „scheletului de pește” (*Fischgrätermuster*), linii paralele oblice dispuse alternativ în șiruri orizontale (pl. II/5, 11, 13-16; III/6; IV/5). Acest motiv apare mai ales pe corpul vasului la diametrul maxim, dar sunt redată și pe gâtul, buza sau toarta vasului.

- linii incizate în formă de zig-zag (pl. I/1-5, 10, 12; II/1-6, 8, 13-16; III/1, 4-5, 7). Acest motiv apare mai ales pe umărul vasului, dar și pe gâtul și spre diametrul maxim al vasului. Este de remarcat că până în prezent acest motiv apare numai în materialul de la Turia- „Cimitirul romano-catolic”, din zona de cercetare.

- forme triunghiulare de genul „triunghiurilor îngropate” (pl. II/11; IV/7; VI/3; IX/3; X/5). Acest motiv decorativ apare mai ales pe umărul vaselor, uneori chiar în două rânduri alternate, atingând astfel și zona de diametru maxim a corpului.

- fâșii din linii oblice incizate (pl. VIII/3-5, 10, 17). Este de remarcat faptul că acest motiv apare doar pe materialul de la Arcuș- „Șanțul militarului”.

b) impresiunea este frecvent folosită pentru realizarea unei game diverse de motive:

- creștături sau alveole, realizate cu unghia, cu vârful degetului sau cu un obiect cu vârful ascuțit. Sunt dispuse în linii paralele orizontale pe buza și gâtul vasului (pl. I/6, 11, 14; II/2, 5, 7-9, 12-13, 16; III/8, 10, 12; IV/2-4, 8, 11; VI/1, 2, 5-6, 9, 11, 12-13; VII/1-3, 5-6, 7, 9, 11; VIII/6, 11, 14-16, 19; IX/1, 8, 14, 16, 21; X/4-5) pe umărul vasului (pl. II/10; III/1, 4, 7; VI/4; VIII/1, 9, 12; IX/5, 9, 15) sau în linii verticale (pl. I/11; III/9, 12; X/1, 3) sau oblice (pl. VIII/2, 7, 14).

- împunsăturile succesive (*Furchenstich*) sunt realizate cu un instrument cu vârful ascuțit. Avem un singur caz până în prezent cu această tehnică (pl. VIII/18), dar în cadrul culturii este o tehnică foarte răspândită, mai ales în fazele mai evoluate ale culturii.

- impresiunile punctiforme apar și ele în cadrul culturii, însă în cazul nostru avem iarăși o singură bucată de ceramică ornamentată cu această tehnică (pl. VIII/8).

c) canelarea apare și ea ca tehnică de ornamentare atât sub forma canelurilor late cât și a celor înguste. Dispunerea lor este de obicei verticală și ușor distanțată. Această tehnică se întâlnește și în sud-estul Transilvaniei, fiind reprezentată pe un fragment de toartă și canelurile sunt dispuse oblic și ușor distanțate (pl. IX/12).

2. Decorul în relief cuprinde următoarele tipuri de ornamente:

a) brâuri, sunt prevăzute cu alveole sau creștături și apar mai ales pe umărul vaselor (pl. I/12; IV/7).

b) creștele sunt amplasate vertical pe buza vaselor, grupate de câte două (pl. VI/8, 11; VII/5; IX/2) dar apar și în cazuri singulare (pl. VIII/15; X/5).

c) pastilele de genul „boabelor de linte” sunt dispuse fie în șiruri orizontale simple (pl. VII/11; VIII/18), rareori duble (pl. V/1), fie vertical în asocieri cu benzile incizate (pl. V/1).

(probabil din cauza solurilor acidice, care atacă pasta calcaroasă), astfel voi prezenta doar primele două tehnici și motivele ornamentale care-i sunt specifice.

1. Ornamentarea realizată prin adâncire este reprezentată atât pe ceramica fină cât și pe ceramica grosieră, fiind realizată prin două procedee majore: a) incizia și b) impresiunea.

a) incizia este realizată cu un obiect ascuțit la vârf, sub forma unor linii înguste, șanțulețe adânci sau late. Principalele motive decorative realizate prin această tehnică sunt:

- forma „ramurilor de brad”, sunt șiruri de linii oblice dispuse alternativ în registre verticale (pl. I/6, 13-14; II/12; III/3, 8, 10; IV/1, 4, 8-11; V/1; VI/5, 7, 10, 14-15; VII/7, 11; VIII/14; IX/4, 6, 7, 11, 13, 17, 19-20). Acest motiv de decor este cel mai frecvent în cadrul ceramicii Coțofeni, apărând pe toate elementele morfologice ale materialului ceramic.

- forma „

alternativ în șiruri orizontale (pl. II/5, 11, 13-16; III/6; IV/5). Acest motiv apare mai ales pe corpul vasului la diametrul maxim, dar sunt redată și pe gâtul, buza sau toarta vasului.

- linii incizate în formă de zig-zag (pl. I/1-5, 10, 12; II/1-6, 8, 13-16; III/1, 4-5, 7). Acest motiv apare mai ales pe umărul vasului, dar și pe gâtul și spre diametrul maxim al vasului. Este de remarcat că până în prezent acest motiv apare numai în materialul de la Turia- „

- forme triunghiulare de genul „

IX/3; X/5). Acest motiv decorativ apare mai ales pe umărul vaselor, uneori chiar în două rânduri alternate, atingând astfel și zona de diametru maxim a corpului.

- fâșii din linii oblice incizate (pl. VIII/3-5, 10, 17). Este de remarcat faptul că acest motiv apare doar pe materialul de la Arcuș- „

b) impresiunea este frecvent folosită pentru realizarea unei game diverse de motive:

- creștături sau alveole, realizate cu unghia, cu vârful degetului sau cu un obiect cu vârful ascuțit. Sunt dispuse în linii paralele orizontale pe buza și gâtul vasului (pl. I/6, 11, 14; II/2, 5, 7- 9,

5-6, 7, 9, 11; VIII/6, 11, 14-16, 19; IX/1, 8, 14, 16, 21; X/4-5) pe umărul vasului (pl. II/10; III/1, 4, 7; VI/4; VIII/1, 9, 12; IX/5, 9, 15) sau în linii verticale (pl. I/11; III/9, 12; X/1, 3) sau oblice (pl. VIII/2, 7, 14).

- împunsăturile succesive (*Furchenstich*) sunt realizate cu un instrument cu vârful ascuțit. Avem un singur caz până în prezent cu această tehnică (pl. VIII/18), dar în cadrul culturii este o tehnică foarte răspândită, mai ales în fazele mai evoluate ale culturii.

- impresiunile punctiforme apar și ele în cadrul culturii, însă în cazul nostru avem iarăși o singură bucată de ceramică ornamentată cu această tehnică (pl. VIII/8).

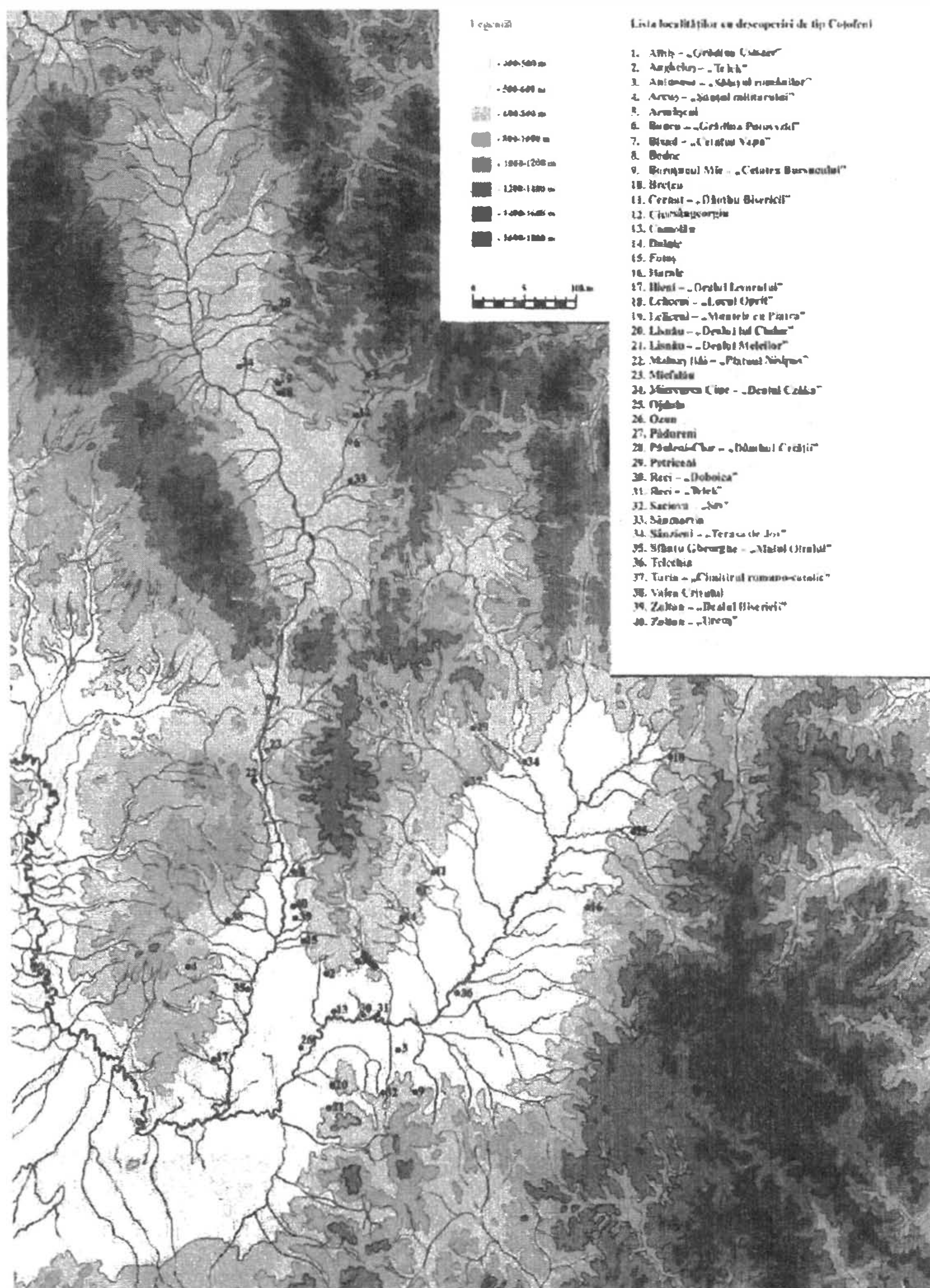
c) canelarea apare și ea ca tehnică de ornamentare atât sub forma canelurilor late cât și a celor înguste. Dispunerea lor este de obicei verticală și ușor distanțată. Această tehnică se întâlnește și în sud-estul Transilvaniei, fiind reprezentată pe un fragment de toartă și canelurile sunt dispuse oblic și ușor distanțate (pl. IX/12).

2. Decorul în relief cuprinde următoarele tipuri de ornamente:

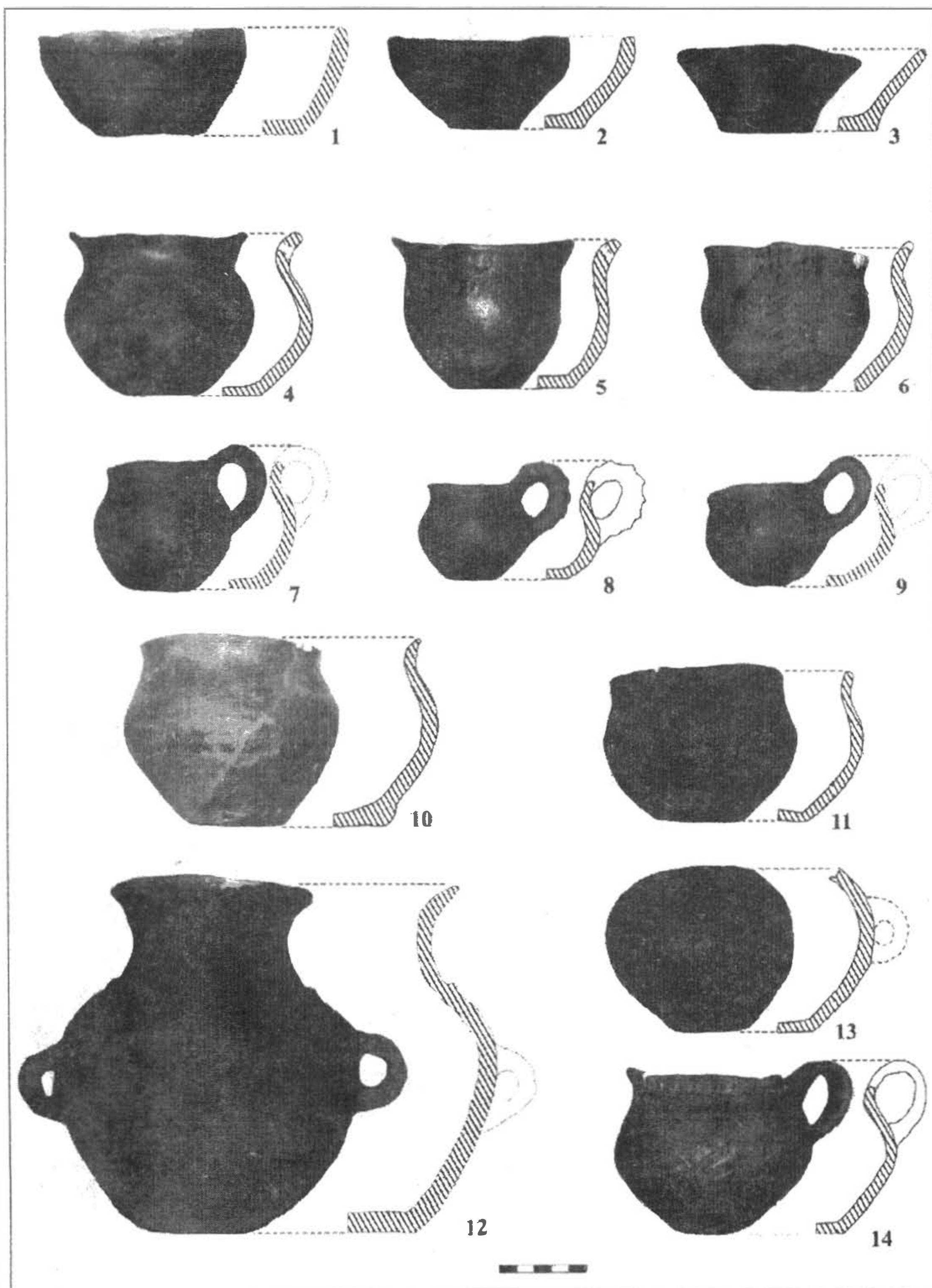
a) brâuri, sunt prevăzute cu alveole sau creștături și apar mai ales pe umărul vaselor (pl. I/12; IV/7).

b) creștele sunt amplasate vertical pe buza vaselor, grupate de câte două (pl. VI/8, 11; VII/5; IX/2) dar apar și în cazuri singulare (pl. VIII/15; X/5).

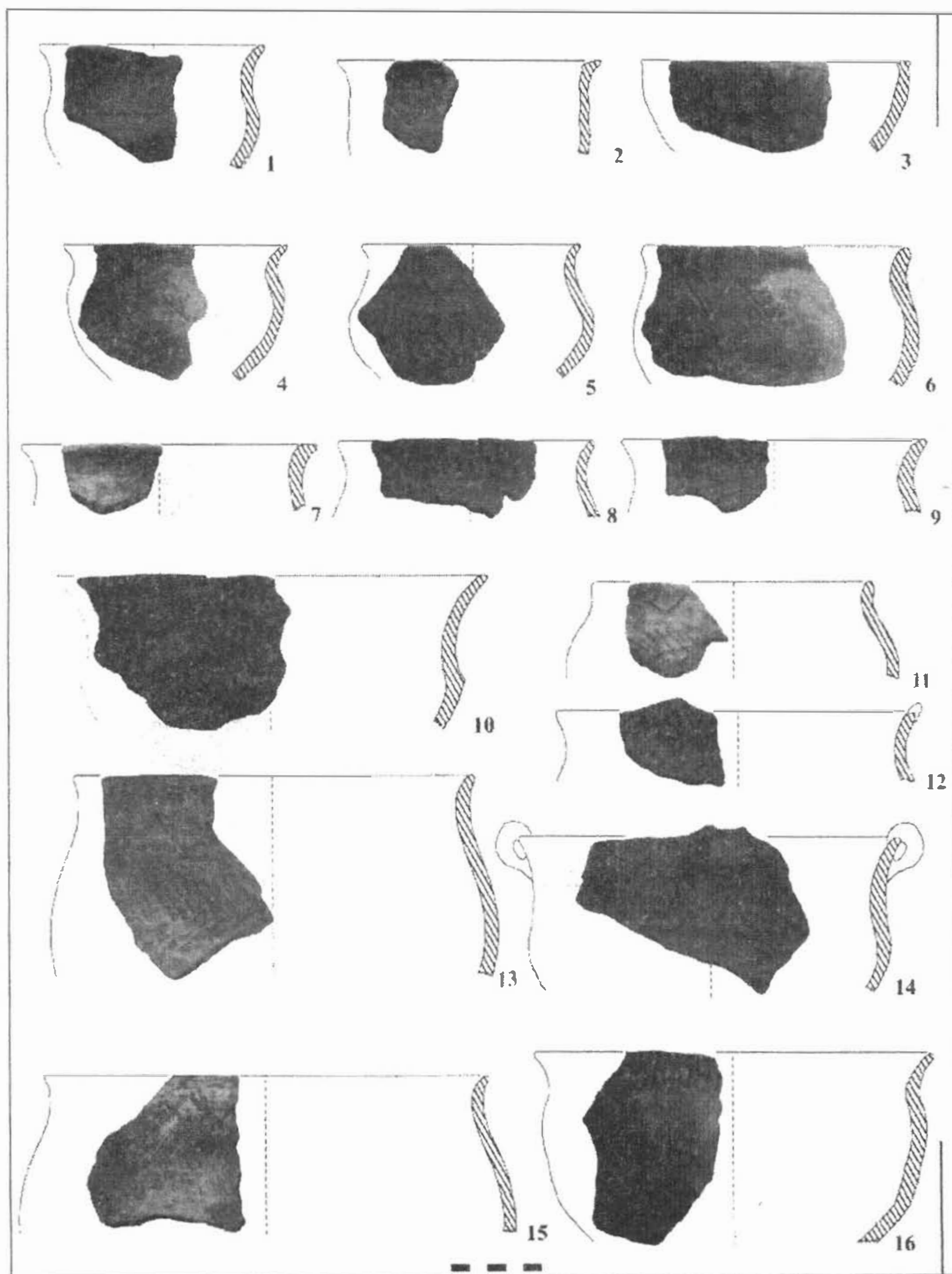
c) pastilele de genul „boabelor de linte” sunt dispuse fie în șiruri orizontale simple (pl. VII/11; VIII/18), rareori duble (pl. V/1), fie vertical în asociere cu benzile incizate (pl. V/1).

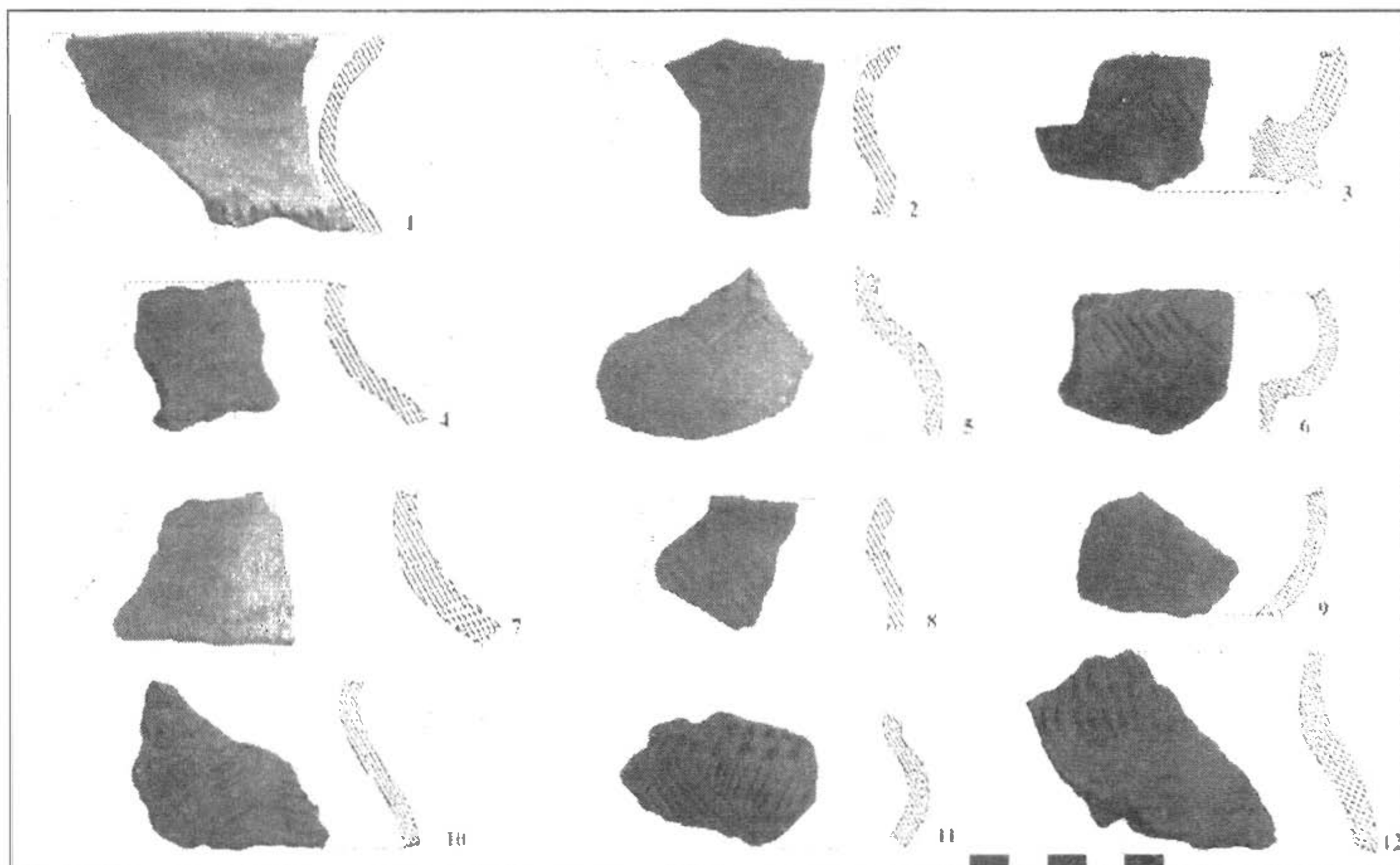
Harta I

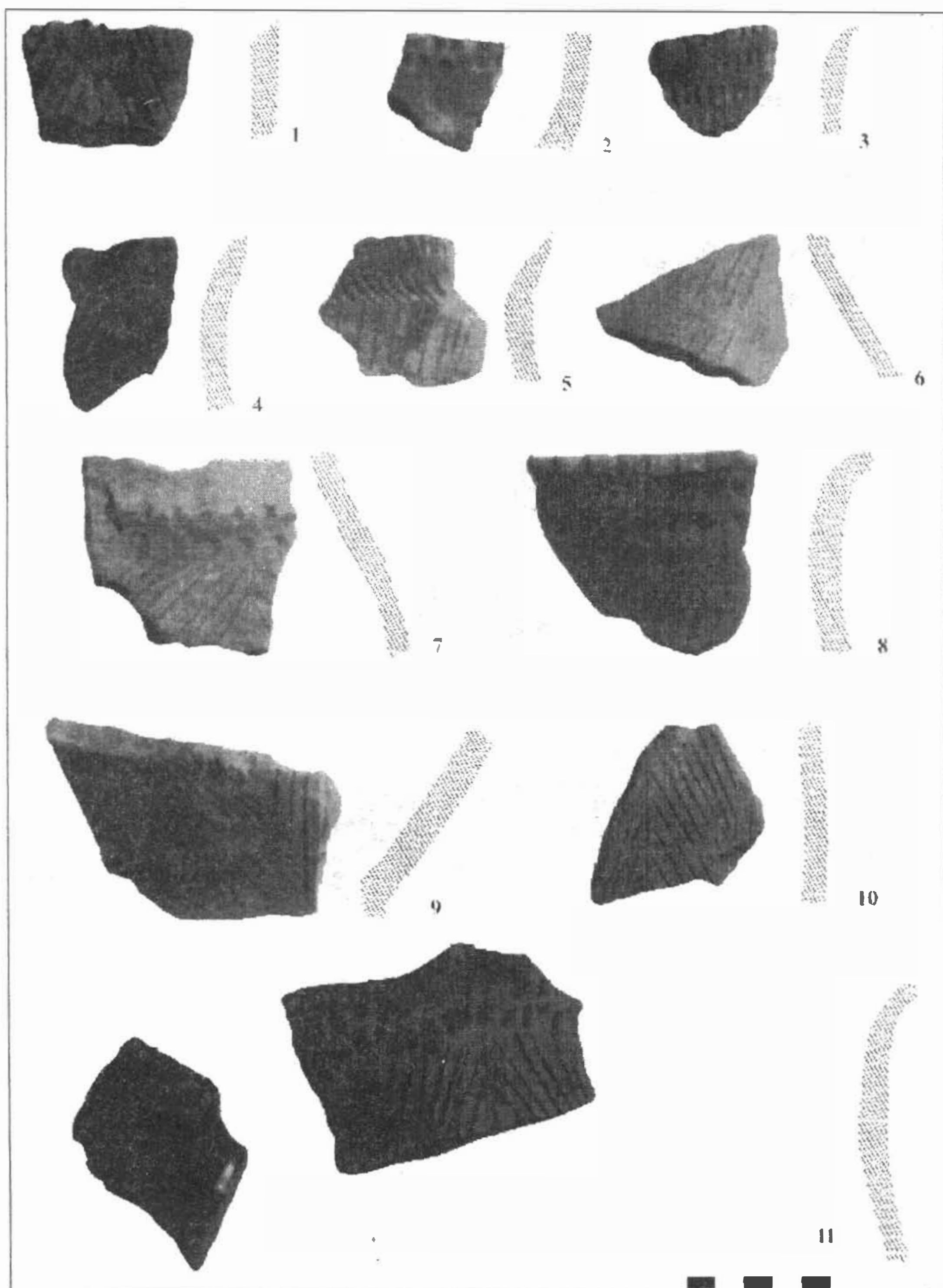
Planșa 1. Ceramică Coșofeni. 1-14. Turia-„Cimitirul romano-catolic”

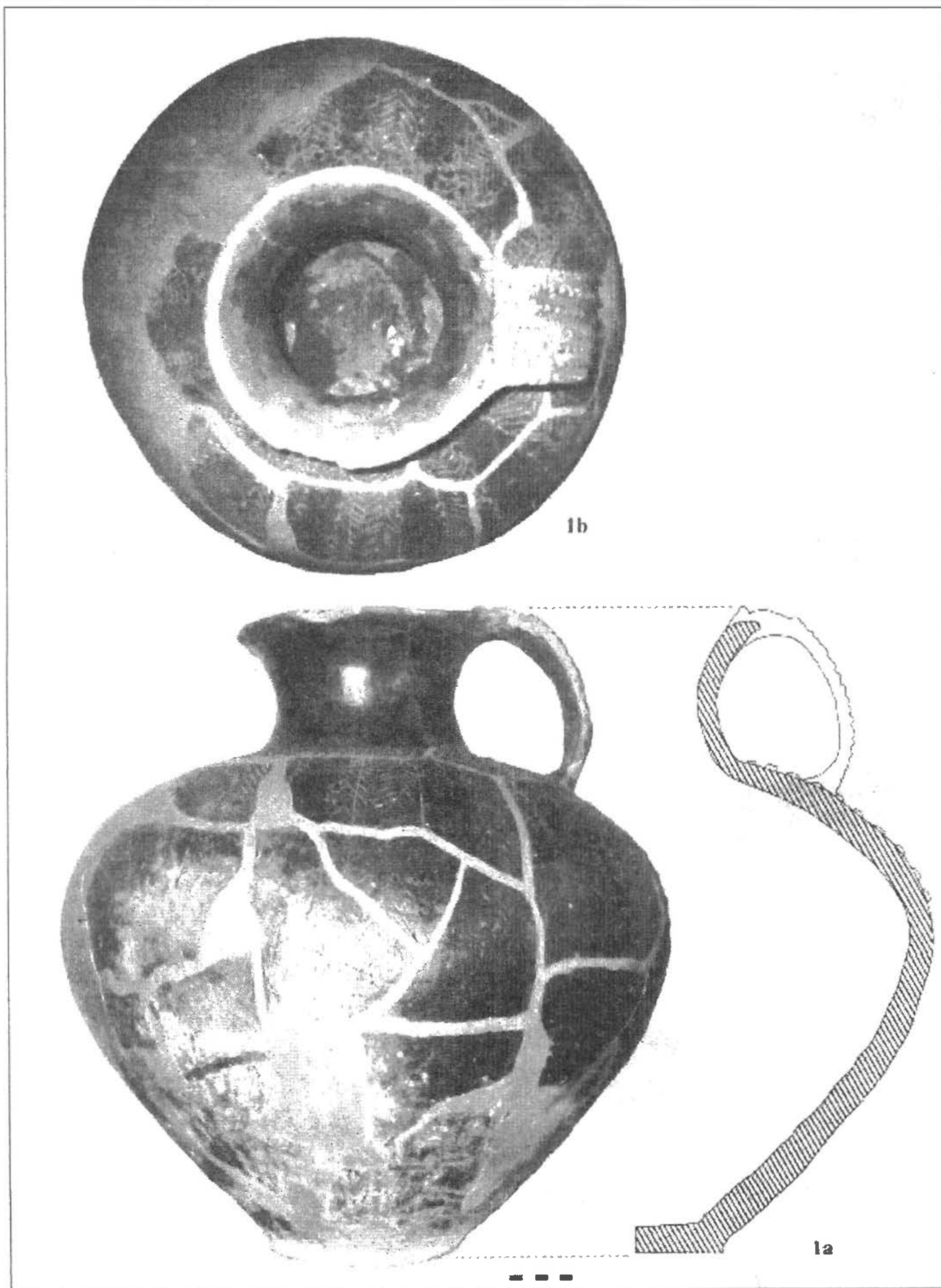
Planșa II. Ceramică Coțofeni. 1-16 - Turia-„Cimitirul romano-catolic”

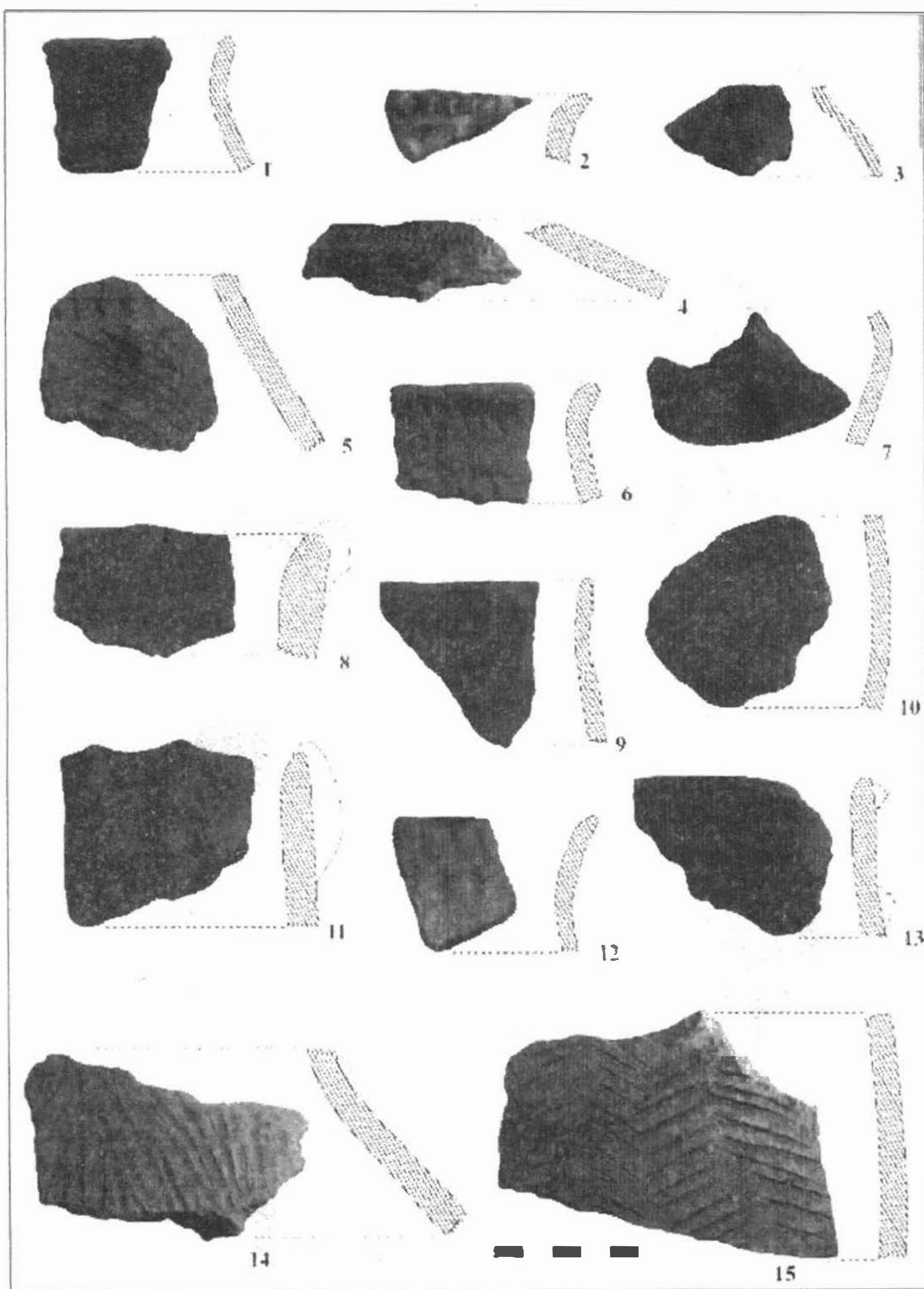
Planşa III. Ceramică Coţofeni. 1-12 - Turia-„Cimitirul romano-catolic”

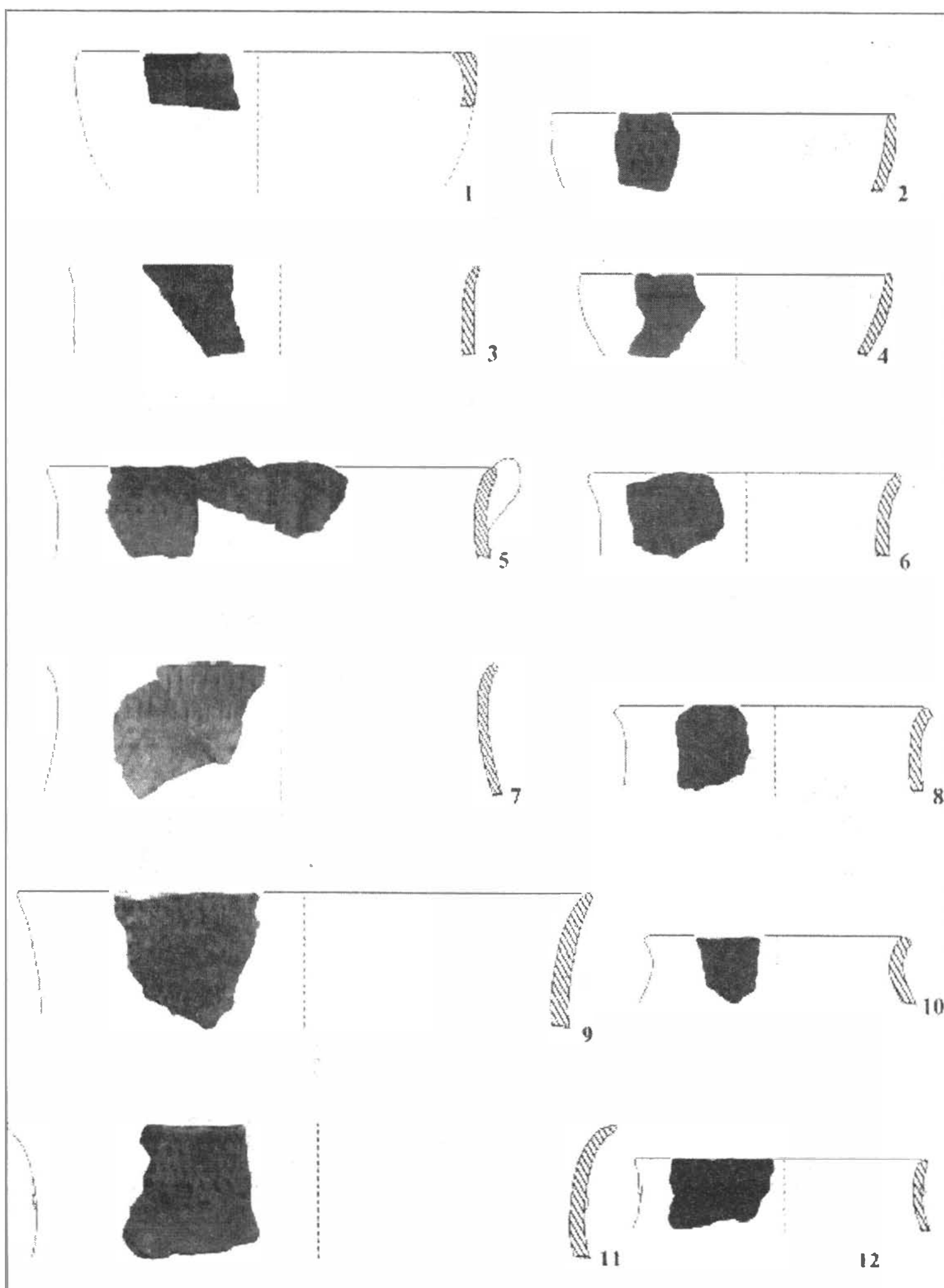
Planșa IV. Ceramică Coțofeni: 1, 3-7, Malnaș Băi-„Platoul Nisipos”;
2, 8-11, Zoltan-„Urcuș”;

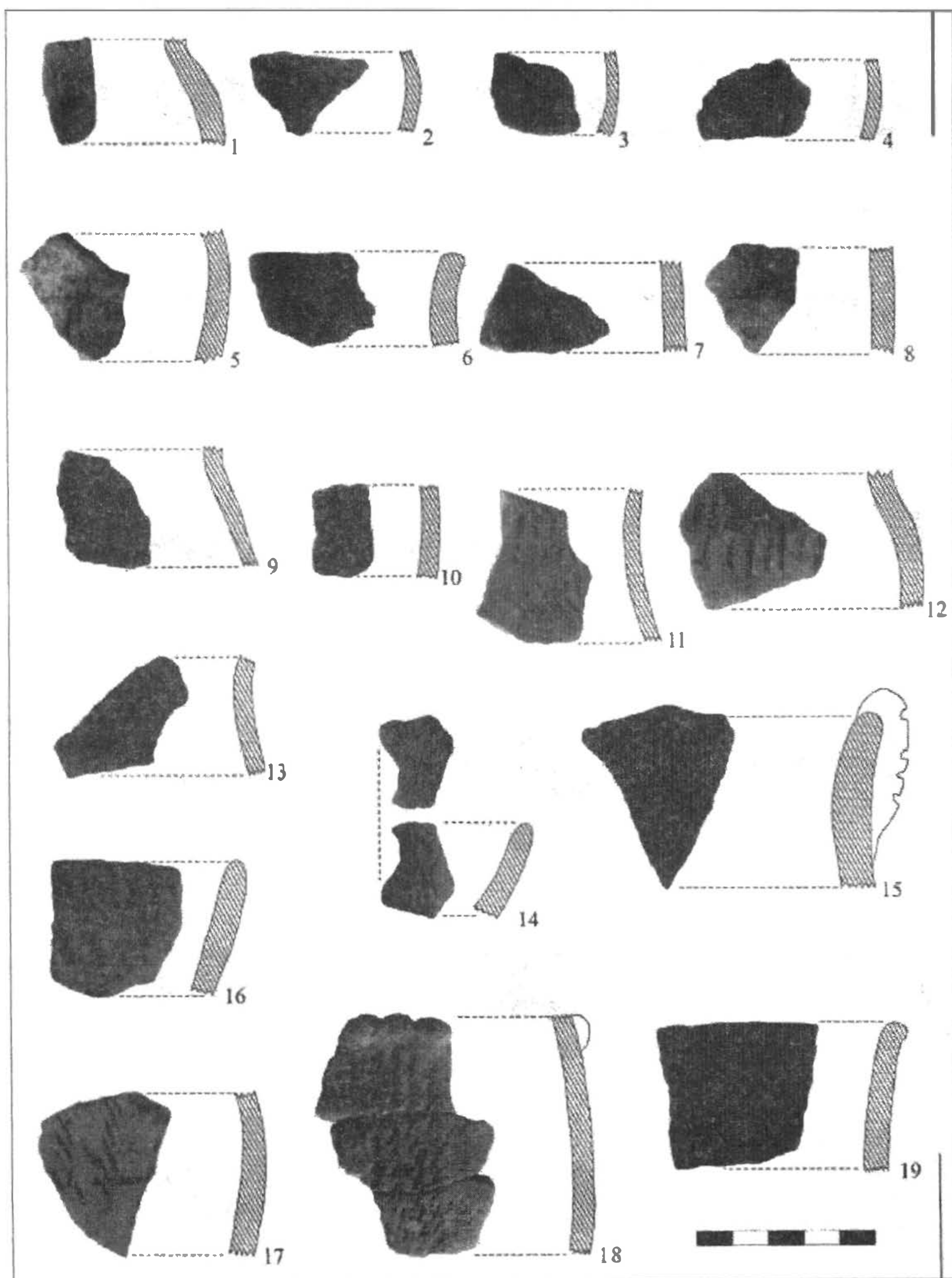
Planșa V. Ceramică Coțofeni. 1. Reci-„Telek”

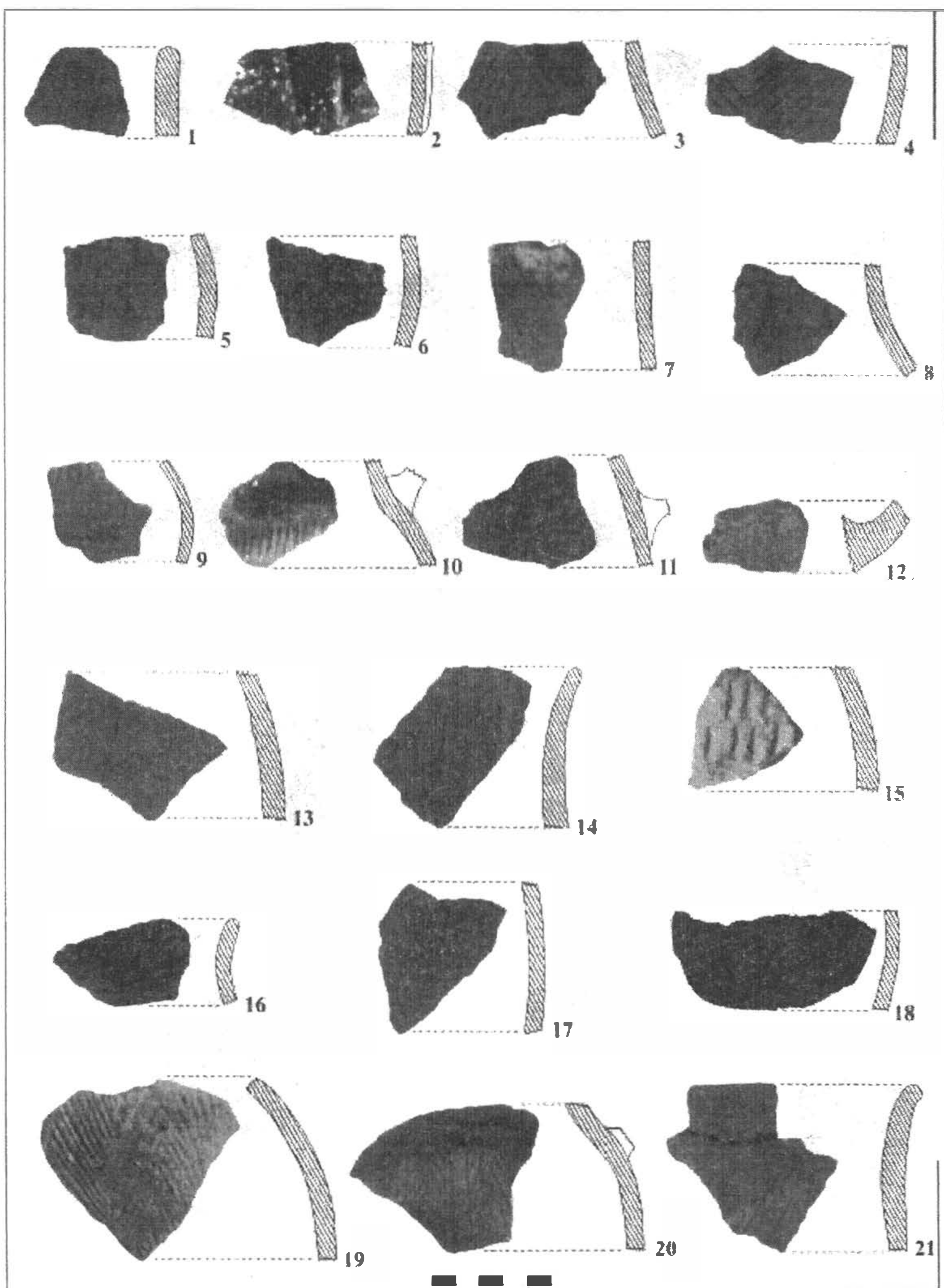
Plansa VI. Ceramică Coțofeni. 1-15 Păuleni Ciuc-„Dâmbul Cetății”.

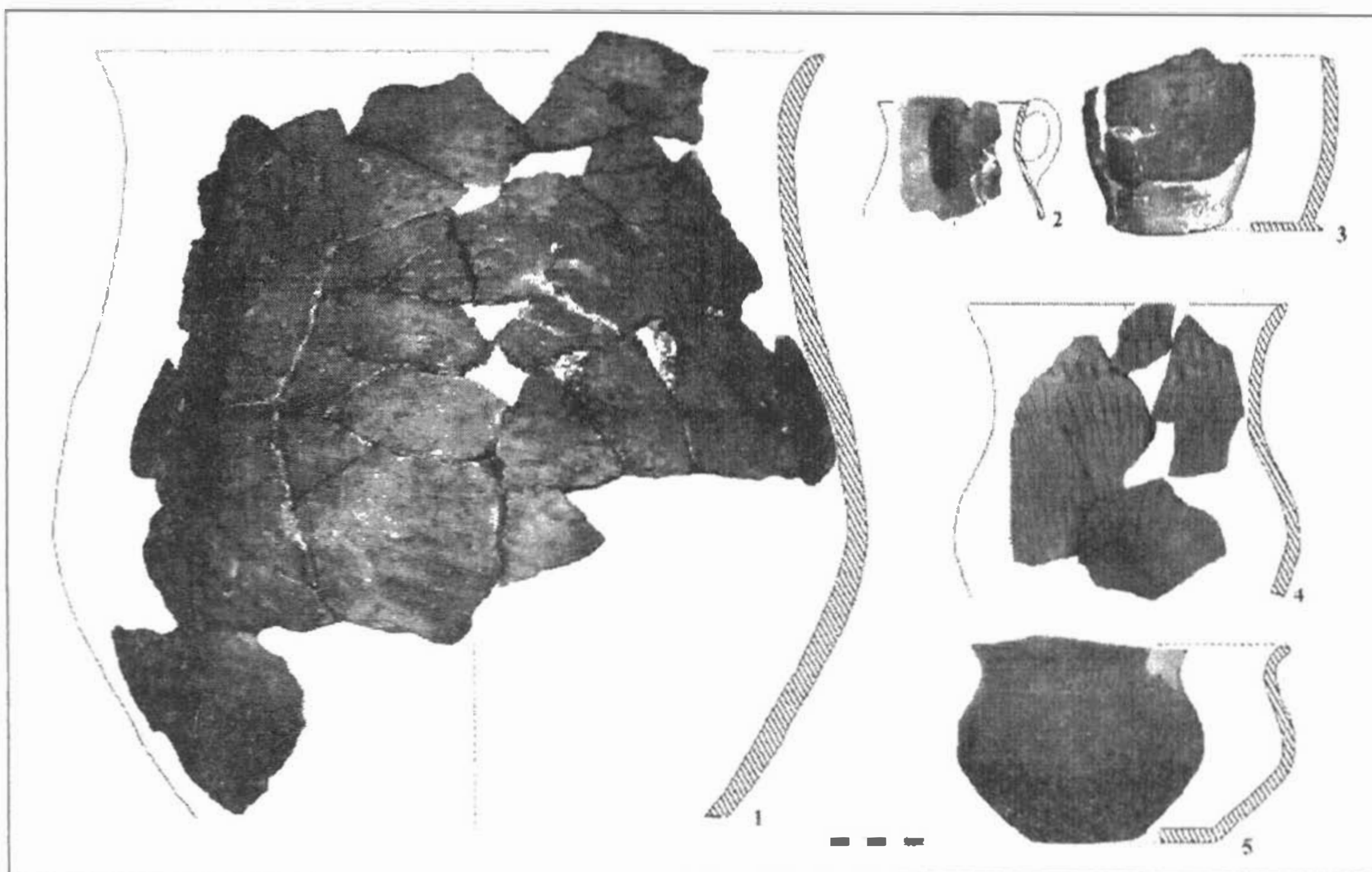
Planșa VII. Cermică Coțofeni. 1, 9, 11 Păuleni-„Dealul Cetății”; 2-8, 10-11 Arcuș-„Șanțul Militarului”

Planșa VIII. Ceramică Coțofeni. 1-19 Arcuș-„Șanțul Militarului”

Planșa IX. Ceramică Coțofeni. 1-21 Arcuș-„Șanțul Militarului”

Planșa X. Ceramică Coțofeni. 1-4. Arcuș-„Șanțul Militarului”; 5. Reci-„Telek”.